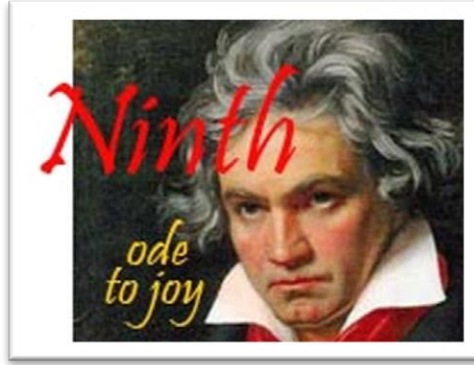

Ludwig van Beethoven

Senfoni No.9, Re Minör Op.125 — Ode to Joy - Choral

* Allegro ma non troppo, un poco maestoso * Molto vivace * Adagio molto e cantabile-Andante moderato * Presto-Allegro ma non troppo-Vivace-Adagio cantabile-Allegro-Allegro assai-Allegro-Presto-Allegro assai-Allegro assai vivace-alla Marcia-Andante maestoso-Adagio ma non troppo, ma divoto, allegro energico, sempre ben marcato-Allegro ma non tanto-Prestissimo

Sonunda insan sesi içeren tek senfondur. Beethoven'ın ölümünden 3 yıl önce, 1824'te bitirilmiştir. Beethoven bunu bestelediğinde iki kulağında da %100 işitme kaybı vardı.

Dokuzuncu Senfoni, bestecinin sonuncu ve en uzun senfonisidir (1 saat 9 dakika). Sanatında büyük bir aşamanın ürünü ve yaratısının

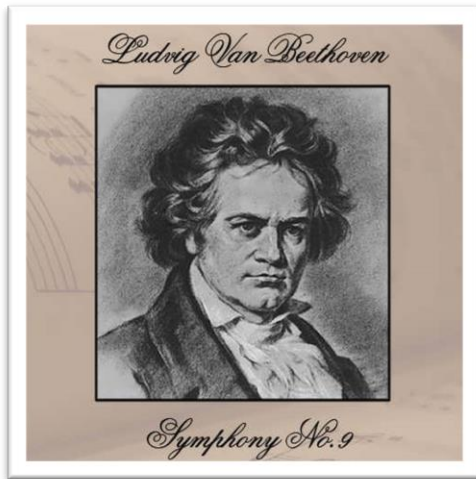
doruşuna ulaştığı sayılan 9. Senfoni'yi Beethoven, 1817-1823 arasında besteledi.

Senfoninin bestelendiği yıllar, Avrupa'da restorasyon döneminin başladığı ve bununla birlikte Fransız Devrimi'nin yarattığı coşkulu ruhun gerileme gösterdiği, karşı tepkilerin oluştuğu ve tutuculuğun güçlendiği yıllardır. Bu ortamda Beethoven insanlığa yeniden bir coşku ve inanç gücü getirmeyi, insanın kendine ve geleceğe güvenini tazelemeyi amaçlamıştır.

Beethoven'ın ilk senfonisiyle 9. Senfonisi arasında 25 yıl, 8. Senfonisi ile 9. Senfonisi arasında 10 yıl kadar bir süre vardır. Günümüzde bir müzik anıtı olarak değerlendirilen eser, uzun yıllar tartışma konusu olmuş; bestecinin, sanki senfoninin ilk üç bölümünde insanlığın yüce idealini anlatamamış gibi son bölümde, Alman ozan Friedrich Schiller'in (1759-1805) "An die Freude" (Neşeye) başlıklı şiirini insan sesiyle

yansıtması, türlü fikirlerin öne sürülmesine neden olmuştur. Son bölümünde orkestra çalgılarına insan sesini katmış olmasını kimi, bestecinin dehasına, kimiye tam tersine onun bir anlık zevksizliğine işaret saymıştır. İlk üç bölüm, bazılarınca “programı olmayan salt müzik”, bazılarınca da “finaldeki düşünceleri destekleyen dünya görüşünü, tüm insanların kardeşliğini vurgulayan müzik” olarak tanımlanmıştır. Beethoven’ın öğrencisi piyanist Karl Czerny (1791-1857), bestecinin daha sonra bu korolu finali sevmediğini ve orkestral bir final yazmak istediğini öne sürmüştü; arkadaşı yazar Anton Schindler (1796-1864) ise bu savı tümüyle yalanlamıştır.

Senfoni dört bölümden oluşur. İlk üç bölüm yalnız orkestra, sonuncusu orkestra, koro ve solist şarkıcılar içindir. Schiller’in An die Freunde (Neşeye Övgü) adlı şiirini seslendiren koruyla senfonik müziğe insan sesini ekleyen besteci, şaşırtıcı bir üslup yeniliğini birlikte gerçekleştirdi. Beethoven’ın sanatıyla döneminin toplumsal ve tarihsel koşulları arasındaki ilişki, eserinde kendini doğrudan doğruya duyurur.

İlk üç bölümü için kimi “programı olmayan, mutlak müziği derken, kimi ise “son bölümde dile getirilen ahlak görüşü bu üç bölümde de işleniyor” demiştir. Öğrencisi Czerny,

Beethoven’ın korolu bitişi, daha sonra sevmez olduğunu, onun yerine sadece orkestranın çalacağı bir dördüncü bölüm yazmak istediğini iddia etmiş, Beethoven’ın bütün senfonilerini bestecinin kendinden öğrenmiş olan Schindler ise Czerny’nin iddiasını düpedüz yalanlamıştır.

Beethoven’ın bütün öteki senfonilerinde ikinci bölüm ağır hareketli, üçüncü bölüm ise oyun havası türünden olduğu halde, dokuzuncu senfonide bu sıra tersine çevrilmiştir. Dev boyutlu birinci bölümden sonra ağır hareketli bir ikinci bölümün yakışmayacağını düşünen Beethoven, yürük girişli, şen bir scherzo yazmıştır.

Üçüncü bölüm, bir ağır hareketli (adagio), öteki orta hızda (andante) olan iki temadan kurulmuştur. Dördüncü bölüm esere “Korolu Senfoni” dedirten bölümdür. Epey uzun süren bir giriş önceki üç bölüm ile Schiller’in “Neşe’ye Övgü”sü arasında adeta bir bağ kurar. Giriş bir önceki ağır bölümün havasını birdenbire dağıtan keskin bir kakışım ile başlar. Gergin bir bekleyiş havası içinde biraz sonra önceki üç bölümün temaları sırasıyla iştilir. Orkestra her birini ayrı ayrı reddeder. Sonunda kalın sesli çalgılar ünlü “Neşe” temasını ortaya koyarlar, ama birden gene baştaki kakışım iştilir. Bariton: “ O Freunde; nicht diese Töne: Sondern lasst uns angenehmere anstimmen, und freudenvollere.”, “Ey dostlar, Bu sesleri değil, gelin daha hoş a gidecekleri, daha neşelileri söyleyelim.” dedikten sonra Schiller’in “Neşe’ye Övgü”sünü söylemeye başlarlar, öteki üç solocuyla ve koro ile birlikte Neşe temasını işler.

Schiller’in “Neşe’ye” (An die Freude) başlıklı övgüsünü müzikleştirmeyi Beethoven daha Bonn’da iken düşünmüştü. Ama ne yirmi üç yaşındaki delikanlının bu düşüncesi, ne de kırk iki yaşındaki ustanın bu şiiri korolu bir

uvertürde kullanma tasarısı gerçekleşmedi. Beethoven uvertürü korosuz yazdı ve “Ad günü töreni için uvertür” başlığıyla 115. eseri olarak yayınladı.

Beethoven, Schiller’in 1785’te yazdığı bu şiiri, daha 23 yaşındayken bestelemeyi düşünmüş, 20 yıl sonra tamamlayacağı eser üzerinde çalışmaya ise 1817 de kırk yedi yaşındayken başlamıştı. Önce yalnızca orkestra için öngördüğü 9. Senfoni için daha 1815’te bazı taslakları not almış; bunları sonradan Op. 132 Kuartet’inde kullanacak olan besteci, defterine “Çeşitlemeli bir Senfoni Allamande, sonra da Freude, schöner Götterfunken (Neşe, Tanrıların güzel kıvılcımı) korosu girer; belki de çeşitlemesiz, senfoninin sonunda Türk müziği ve koro” satırlarını yazmıştır. Schiller’in hamisi ve arkadaşı Christian Gottfried Körner için yazdığı “An Die Freude” şiirini Beethoven tümüyle almamış, birinci ve üçüncü kıtalarıyla ikinci kıtanın ilk, dördüncü kıtanın son beyitlerini kullanmıştır. Türk müziği olarak tanımladığı ise Mehter müziğinde kullanılan davul, zil ve üçgendi.

Eser önce baştanbaşa orkestranın çaldığı geleneksel bir senfoni olacaktı, ama bitirmeden birkaç ay önce, 1823’te birden düşüncesini değiştirdi. Son bölüme insan sesini de katmayı, koroya ve soloculara Schiller’in “Neşe’ye” sinden seçilmiş beyitler söyletmeyi uygun buldu.

Dördüncü bölüm için hazırladığı taslakları bir kenara attı (bu taslaklardan daha sonra op.132 la minör yaylı dördülünün finalini çıkarmıştır) ve bir not defterinde; “Varyasyonlu bir Sinfonie allemande”, arkasından “Freude Schöner Götterfunken” korosu girer, belki de varyasyonsuz. Senfoninin sonunda Türk müziği ve koro diye tanımladığı bölümü yazdı. Onun “Türk müziği” deyiminden anladığı, batıların

bizim Mehterhaneden görüp beğendikleri davul ve zil (çalpara) ile çelik üçgenden ibaretti. Schiller’in “I Freunde schöner Götterfunken” diye başlayan “Neşe’ye”sini de bütünüyle kullanmadı, ancak birinci ve üçüncü kıtalarıyla ikinci kıtanın ilk beyitini ve dördüncü kıtanın son beyitini aldı.

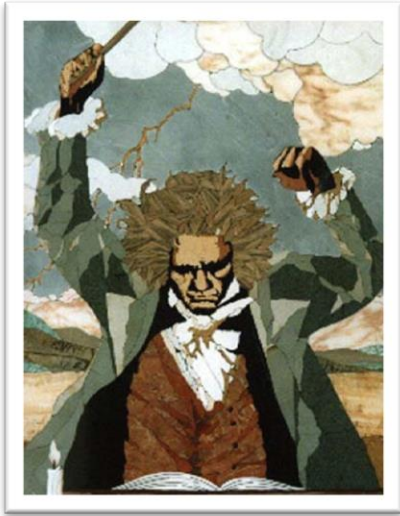
Çeşitli sıkıntılar ve artan sağırlık Beethoven’ın gerektiği kadar fazla çalışmasına olanak tanıyamıyordu. Sekiz senfonisini de 1815’ten önce, yani Carl’ı evlat edinmeden önce bestelemişti. Dokuzuncu senfonisini ise 1824’ten önce tamamlayamadı. Dokuz yıl süren ıstırap, büyük bir neşeyle son bulmuştu. Dokuzuncu senfonisi, o güne kadar bir benzerine daha rastlanmamış, inanılmayacak derecede güzel bir eserd. Eseri dinleyenler kulaklarına inanamıyorlardı.

1823 yılı sonbaharında Baden’de bitirdiği Op.125 Re minör Dokuzuncu Senfoni, yeğeniyle ilgili davalar, sağırlığının çok artmasıyla geçen günlerin sonunda, aynı yılın şubat ayında tamamlanan Missa Solemnis’in üç bölümüyle birlikte, 7 Mayıs 1824 günü Viyana’nın Kaertnertor Tiyatro’sunda ilk kez seslendirildi. Akşam saat yedide başlayan konserde önce Op.124 Evin Takdisi Uvertürü,

ikinci olarak - Kilisenin kendi dışında söylenmesine izin verdiği için adı Üç Büyük İlahi olarak değiştirilen – Op.123 Missa Solemnis'ten alınan üç bölüm ve son olarak da "Finalde Schiller'in Neşeye Kaside'sinde solo ve koro sesleri içeren Büyük Senfoni" başlığıyla 9. Senfoni yer aldı.

Tek bir ses duyamayacak kadar sağırlaşmış olan Beethoven, konseri yönetmekte ısrar edip, sahnede müzikçilerin arasında, ünündeki partisyondan senfoniyi yönetmeye başladı. Müzikçiler onun işaretlerine aldırılmayıp başkembancı Schuppanzigh'in yönetimine uymayı kararlaştırmışlardı. İlk üç bölümde her şey düzgün gitti, ama dördüncü bölümde Schuppanzigh'in temposu Beethoven'inkinden hızlıydı. Bu yüzden eser bitip seyirciler alkışladığında koca besteci kendi âlemine dalmış, hala son ölçüleri yönetmekteydi.

Konser bitip da halkın çılgınca alkışları salonu inletmeye başladığı zaman Beethoven yaşamının en acı dakikalarını yaşadı. Zavallı besteci, çevresinde olup bitenlerden habersizdi. Eserde alto solosunu söyleyen Fraulein Caroline Unger bunun üzerine ustayı hafifçe kolundan tutup salona doğru çevirdi. Beethoven eserinin uyandırdığı coşkun heyecanı böylece görebildi. Tek boş yeri krallık

locası olan salonda alkışlar dinmek bilmemiş, tekrarlanınca da polis komiseri halkı susturmak için bağırmağa başlamıştı. Üç kez alkış sadece krallık ailesi içindi ve Beethoven beş kez alkışlanmıştı. Kraldan fazla alkışlanan eser 1826'da Schott Yayınevi tarafından basıldığında, başlığında "Prusya Kralı III. Friedrich Wilhelm'e" ithafını taşıyordu.

Alkışlara karşılık olarak halkı selamlamasını ona işaretle anlatmaya çalıştıkları zaman bestecinin üzüntüsü çok fazla oldu. Dehşet içinde iki eliyle kulaklarını kapadı. Kader, Beethoven'a en büyük darbesini indirmişti. Ölümü de yakındı artık.

Konser gecesinden sonra yatağa düşen Beethoven, aylarca ölümle pençeleşti. Son mücadelesi de iki gün sürdü. Artık kendini bilmez halde yatıyordu. Dışarıda korkunç bir fırtına vardı. Şimşekler çakıyor, rüzgar uğuldayarak esiyor, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Bir ara şimşek çakmasıyla ölümsüz besteci de gözlerini açtı, sağ yumruğunu havaya kaldırdı ve boşlukta hafifçe salladı. Sonra başı geriye düştü. Ölmüştü...

Bu konserin düzenlenmesi de türlü zorluklarla gerçekleşebilmişti. Beethoven önce Berlin'i

düşünmüşse de, aralarında Lichnowsky, Diabelli, Czerny ve Zmeskill gibi adların da bulunduğu 30 imzalı mektup üzerine ikinci vatani Viyana'da yoruma razı olmuş, uzun süre uygun salon ve müzikçi aranmış, tüm dostları bunun için seferber olmuştu: Kemancı Pringer işe yarar (diletant) müzikçileri toplayacak, Sonnleither koroyu oluşturacak, Schuppanzigh orkestrayı yönetecek, Blahetka da bildirileri hazırlayacak ve biletlerle uğraşacaktı. Beethoven, konsertmeister ve şef başkası olduğundan Theater an der Wien salonunda verilmesi düşünülen konsere razı olmadı. Redoutensaal ve Landstaedtischen Saal'den sonra Kaertnertor'daki Krallık Tiyatrosu bulundu. Solistler soprano Henrietta Sontag, alto Caroline Unger, tenor Anton Heitzinger ve bas Seipelt idi; Ignaz Scuppanzigh orkestrayı, sayısı 300'ü bulan ve Musikverein üyelerinin ücretsiz katıldığı koroyu da Michael Umlauf yönetiyordu. Her şeye karşın konserden Beethoven'e 420 Gulden kaldığı zaman besteci aldatıldığına inanmıştı.

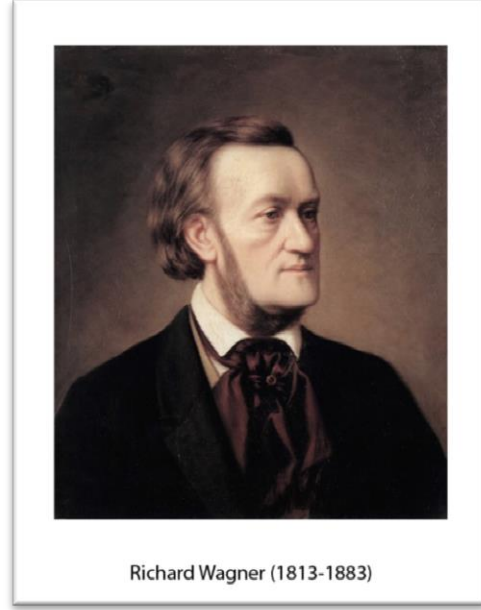
23 Mayıs 1824 günü Redoutensaal'deki ikinci konser ise zararlı sonuçlandı. Beethoven'in öğrencisi Ferdinand Ries'in 23 Mayıs 1825'te Aachen'de düzenlediği konserde bazı bölümleri çalınan senfoni çok az alkışlandı.

Yöneticiler ve müzik kurumları, uzun koro ve orkestra provalarını göze alamadıkları için Dokuzuncu Senfoni sonraki yıllarda gitgide unutuldu. Eser, Avusturya ve Almanya'da unutulmasına karşın, Beethoven'in ölümünden sonra Fransa'da büyük ilgi gördü.

Durumu, yirmi iki yıl sonra Richard Wagner değiştirdi. Eseri Paris'te dinleyen genç Wagner, 1846'da -33 yaşında- Dresden Saray Orkestrası şefi olarak kariyerine başladığı zaman, kendisine yön veren 9. Senfoni'yi,

bestecinin ölümünden 19 yıl sonra, Alman halkına yeniden tanıtmak istemişti.

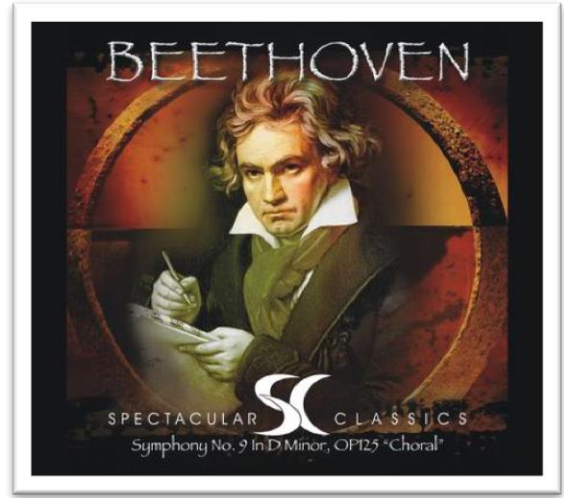

Orkestra üyelerinin, hatta Dresden halkının amansızca karşı koymasına rağmen 1846 kışında uzun ve yorucu çalışmalar sonucu, eserin önemini ve anlamını uzun uzadıya açıklayan güzel bir konuşma ile müzikseverlere adeta yeniden tanıttı. Dresden Orkestrası emekli, dul ve yetimleri yararına verilecek olan konserde yorumlamak istediği eser, büyük muhalefetle karşılaşmış, uzun uğraşlardan sonra çalınabilmişti. Wagner'in konserden önceki uzun açıklamasının da başarıda rolü olmuş, 9. Senfoni'nin Dresden Orkestrası'nın yıllık geleneksel konserlerinin hepsinde çalınmasına karar verilmişti. Oysa aynı yıl senfoninin New York'ta çalındığı ilk konserde, New York Herald gazetesinin 21 Mayıs 1846 günkü sayısına göre "Herkesin büyük zevk almasına karşın, bazı dinleyiciler yarıda çıkıp gitmişlerdi." Boston'daki ilk yorum sonrası, 3 Şubat 1853 günkü Daily Atlas gazetesi şöyle yazıyordu: "Son bölümün tuhaf armonilerinin anlaşılmasız karışımı Beethoven'in sağlığına verilebilir. Eser, kör bir dahi ressamın tuvale rastgele dokunuşu gibiydi... ve, var olmayan

güzelliği bu eserde aramaktansa, güzelliğin apaçık sergilendiği eserleri dinlemek daha iyi.”

Wagner, Dresden’deki konuşmasının girişinde: “... Bu adamın anlatımı sizde acayip bir etki yapsa da, kulağınıza alışmadığınız bir biçimde çarpsa da, acaba bu adam ne söylüyor diye birbirinize sorar mısınız? Evet, onu anlayın, bağrınıza basın; dilindeki mucizeyi hayretle dinleyin. Bu dilin yepyeni zenginliği içinde şimdiye kadar hiç duyulmadık bir olgunluğu, bir soyluluğu hemen göreceksiniz. Çünkü bu adam Beethoven’dır ve sizlere yönelen dil de, onun en son senfonisinin sesleridir. Şaşkınlık uyandıran bu insan tüm acılarını, tüm özelemlerini, tüm neşesini şimdiye kadar görülmemiş bir sanat eseri biçiminde bu senfonide ortaya koymuştur” sözlerinden sonra 9. Senfoni’yi Goethe’nin Faust’undan dizeleri de kullanarak açıklama yoluna gitmiştir. Wagner’in anılarının Dresden bölümünden alınan açıklama (biraz kısaltılarak ve Goethe’nin şiiri çıkarılarak), şu şekildedir: “Neşeye ulaşmak için kararlı bir uğraş veren ruhun, bizlerle dünya mutluluğu arasında giren düşman gücün baskısına karşı giriştiği büyük bir savaşın 1. Bölüme temel oluşturduğu düşünülebilir.” “... aynı zamanda bu derece güçlü düşmana karşı soylu bir inatla, erkekçe enerjiyle karşı koyulması, açık bir savaş gibi bölüm ortasına kadar sürer. Sanki iki güçlü güreşçinin boğuşması gibi süren bu didişme bir süre sonra durulur gibi olur; tek tük parıltılar arasından sanki bizi ararmışçasına beliren mutluluğun, hüznü bir tatlılık içindeki gülümsemesi göze çarpar. Böylece şiddet, direniş, özlem, savaşım, umut, ulaşır gibi olma, yeniden kaybolma, yeniden arayış, yeniden savaşım gibi birbirini sürekli kovalayan şeyler, birlikte bu olağanüstü müziğin yorulmak bilmez unsurlarını oluşturur. Bölümün sonunda, bu sıkıntılı ve neşesiz havanın

büyüyük evrene yayılmak, Tanrı’nın bu dünya için en soylu ve muhteşem şekilde yarattığı neşeye sahip olmak istediği anlaşılır.”

“2. Bölümün daha ilk ritmiyle, bizi çılgınca bir arzu sarar: İçine girdiğimiz bu yeni dünyada başı dönmüş, uyuşturulmuş durumda sürükleniriz; sanki ümitsizce yeni ve bilinmeyen bir mutluluğu yakalamak isteriz. Bize uzaktan gülümser gibi olan o eski mutluluk tümüyle uzaklaşmış ve kaybolmuştur. Orta bölmenin ansızın girişiyle karşımızda birdenbire dünyevi bir keyfin ve eğlenceli bir davranışın yansıdığı sahne belirir. Burada sık tekrarlanan basit tema belirli bir metinlikteki neşeyi içerir: Bu, saf ve kendine yeter bir neşedir... Durup dinlenmeden aradığımız mutluluk ve en soylu neşeyi amaçlamamıza karşın böyle kısıtlı bir neşeye ulaşmak bize yeterli olmaz. Sahneye bakışımız bulutlanır; tekrar dinlenmek bilmeyen, koşuşmaya, ümitsizliğin verdiği hırsla mutluluğu yakalamaya yöneliriz. Ah! .. Aradığımıza yine kavuşamayız. Bölümün sonunda aynı yetersiz neşeyi bulunca, keyifsiz bir aceleyle onu kendimizden uzaklaştırırız.”

“3. Bölümde seslerin kalbimize seslenişi öyle değişir ki! Öyle saf, öyle ilahi bir yatıştırıcılıkla inadımızı, vahşi hırslarımızı çözer ki, ümitsizlikten

düş kırıklığına uğramış ruhumuz yumuşak, özlem dolu duygulara kavuşur. Sanki çok eskiden tattığımız saf bir mutluluk anısı içimize dolmuştur. Bu anıyla birlikte içimizde beliren o tatlı özlem bu bölümün ikinci temasıyla öyle güzel canlandırılır ki. Aşka duyulan özlem gibi başlayan, daha hareketli bir anlatım canlılığı içinde o ümitleri güçlendirici ve tatlı sükûnete büründüren birinci tema yanıt verir. Öyle ki, ikinci temanın yeniden duyuluşuyla sanki aşk ve ümit birbiriyle kucaklaşmış, üzüntümüzü yumuşak bir zorlamayla gidermeye çalışmaktadır. Hala çırpınan kalbin hafif bir dirençle kendini onlardan korumak istediği görülür gibidir; ancak onların tatlı gücü, bizim zayıflamış dikkatsizliğimizden daha büyüktür; böylece kendimizi bu en saf mutluluğun kutsal habercisinin kollarına, boyunduruğa girmişçesine bırakırız. Evet, yaralı kalbin iyileşmekte, güçlenmekte ve cesurca yükselişe kararlı olduğu sezilir. Bu durum bölümün sonuna doğru zafer dolu bir gidişe çok yakınlaşmış gibidir. Ancak bu yükseliş, önce yaşanan fırtınaların etkisinden daha kurtulamamıştır; eski acıların her yaklaşımında o kutsal, büyümlü güç hemen teselli edercesine direnecek ve sonunda sönen şimşekler gibi dağılan fırtına uzaklaşacaktır.”

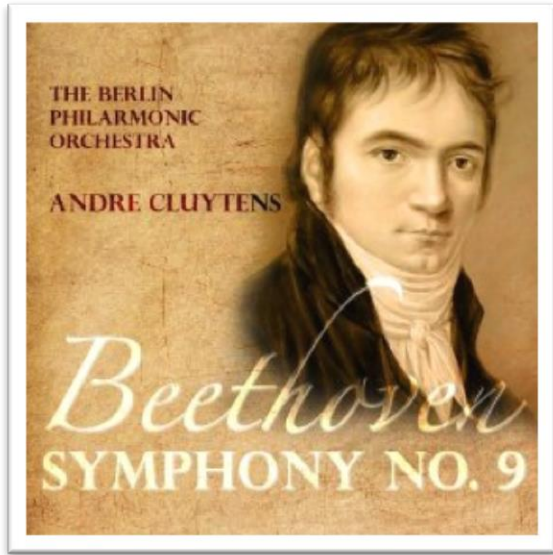
4. bölümün acı bir çığlığa benzettiği başlangıcını yine Goethe'nin dizeleriyle açıklamak isteyen Wagner, 9. Senfoni hakkındaki konuşmasını şöyle devam ettirir: “Son bölümün bu başlangıcıyla Beethoven'in müziği konuşan bir karakter kazanır. İlk üç bölümdeki anlatımın sonsuz ve kararsız gibi korunagelen saf çalgı müziği karakteri gitmiş, müzikal şiirin devamı için bir karara varmak zorunda kalınmıştır. Bu, yalnızca insan sesiyle anlatılabilen bir karardır.

Burada üstadın, artık beklenen bir gereksinim olan insan dili ve sesini bas çalgıların sarsıcı resitatifi ile önceden hazırlayarak duyurmasına hayran kalırız. Mutlak müziğin sınırlarını bırakıp tüm çalgıları güçlü, duygulu bir anlatımla onları karar vermeye yönelterek, karşı çıkarak ve sonunda, kendi bir şarkı teması olan bu resitatif, sade, törensel bir neşeye hareketlenen akım gibi diğer çalgıları sürükleyerek güçlü zirveye ulaşır. Bu da, son bir deneme gibi, yalnızca çalgı müziğiyle güvenli, sınırları keskin, gamsızcasına neşeli mutluluğu belirlemek amacıdadır. Dizginlenemeyen unsur bu sınırlamaya uymaz; taşkın bir deniz gibi köpürür, tekrar durulur ve tatminsiz bir tutkunun öncekinden daha vahşi, kaos haykırışıyla kulağımızda belirir. O anda insan sesinin berrak, kesin bir anlatımla çalgıların gürültüsüne karşı gelmesi ve “Siz Dostlar, bu seslerle değil, bilakis daha hoş ve neşeli söyleyin!” cümlesiyle çalgılara seslenmesi karşısında üstadın soğukkanlı davranışına mı, yoksa büyük saflığına mı hayran olacağımıza karar veremeyiz. Bu kelimelerle kaosta bir aydınlık belirir; kesin bir tavır kazanılır; çalgı müziği unsurlarının egemenliğindeki bizler, bunun berrak ve açık duyulmasıyla neşeye ulaşmak için çektiğimiz

acı dolu çabalarımızın sıkı sarılmamız gereken en üstün mutluluk olacağını anlarız.” Burada Schiller’in şiirini başından okuyan Wagner, “Şehvet verilmişti solucana / Ve melekse yükselir Tanrıya” dizelerinden sonra devam eder: “... Cesur, savaşçı tınlar yaklaşır: Bir gençler topluluğunun geçtiğine inanırız; onların neşeli, kahramanca tavırları, şu sözlerle anlam kazanır:

*Şen, nasıl uçuyorsa onun güneşleri
Tantanalı gökyüzünde
Koşun kardeşler, yolunuzda siz de
Neşeyle, zafere bir kahraman gibi.*

Bu dizelerle yalnızca çalgılarla belirtilen neşeli bir çarpışma gibi ulaştığımız yerde, gençlerin zafer meyvesinin neşe olduğu bir savaşa cesaretle atıldıklarını görürüz. Ve yine burada Goethe'nin şu sözlerini anımsamaya gerek duyarız: 'Özgürlük ve yaşama, ancak onları her gün yeniden fethetmek zorunda kalan hak kazanır.' Kazanılacağından kuşku duymadığımız zafer elde edilmiştir. Gücün çabaları, neşenin gülümseyişiyle ödüllendirilmiş ve yeni ulaşılan mutluluğun çığılığıyla benliğimizde belirginleşmiştir:

*Neşe, Tanrıların güzel kıvılcımı;
Ey Elizyum'un kızı,
Giriyoruz coşkuyla,
Senin ilahi, kutsal mabedine!*

*Senin büyüyle birleşir,
Geleceğin acımasızca ayırdığı;
Tüm insanlar kardeş olur,
Yumuşak kanadının altında.*

Şimdi, neşenin taşkın duygularla kabarttığı, göğüsten gelen insan sevgisi için karar vermek ön plana geçmiştir. Yükselen bir hayranlıkla tüm insanlığı kucakladıktan sonra doğanın büyük yaratıcısına yönelir, onun mutluluk verici varlığını berrak benliğimizle çağırırız. O'nu, kendini göstermemesinin en yüksek anında, bölünen mavi sema arasından görür gibi oluruz:

*Kucaklaşın ey milyonlar!
Bu öpüş tüm dünyanındır!
Kardeşler, yıldızlı gökyüzünde
Sevgili bir Baba olmalı.
Yere kapanıyor musunuz, milyonlar?
Yaradanı sezdin mi, dünya?
Onu yıldızlı gökyüzünde ara!
Yıldızların üstüne yaşamalı O!*

Böylece O'nun kendini göstermesiyle mutluluk verici inanca hak kazanmış gibi oluruz. Her insan neşe için yaratılmıştır. En güçlü inanmışlıkla birbirimize haykırırız:

*Kucaklaşın ey milyonlar!
Bu öpüş tüm dünyanındır!
ve:
Neşe, Tanrıların güzel kıvılcımı;
Ey Elizyum'un kızı,
Giriyoruz coşkuyla,
Senin ilahi, kutsal mabedine!*

Tanrı'nın bize verdiği insanlık sezgisiyle en saf neşeyi tadabiliriz. Yalnızca en yüksek heyecanın titreyişiyle değil, bize açıklanan ve tatlı bir mutluluk veren gerçeğin anlamı için şunu sorabiliriz:

*Yere kapanıyor musunuz, milyonlar?
Yaradanı sezdin mi, dünya?*

Bunu şöyle yanıtlayabiliriz:

*Onu yıldızlı gökyüzünde ara!
Kardeşler, yıldızlı gökyüzünde
Sevgili bir Baba olmalı.*

Bize emanet edilen mutluluğa neşenin tekrar kazanılan çocuksu sevinciyle şimdi değerini veriyoruz. Ah, kalbimizin masumluluğu yine verildi ve neşe yumuşak kanatlarını, kutsarcasına üstümüze geriyor:

*Geleceğin acımasızca ayırdığı;
Tüm insanlar kardeş olur,
Yumuşak kanadının altında.*

Şimdi, neşenin bu ılımlı mutluluğunu onun şenliği izler. Böylece dünyayı bağrımıza basar, sevinç çığlıkları gök gürültüsünün, denizin taşkınlığının sesi gibi havayı kaplar. Sonsuza dek hareket, iyiliksever bir duygusallıkla dünyaya can verir ve onu korur. İnsanların neşesi için Tanrı neşeyi yine onlara vermiştir:

*Kucaklaşın ey milyonlar!
Bu öpüş tüm dünyanınıdır!
Kardeşler, yıldızlı gökyüzünde
Sevgili bir Baba olmalı.
Neşe! Neşe, tanrıların güzel kıvılcımı!”*

Wagner'in büyük bir duygusallıkla sunduğu 9. Senfoni, Türkiye'de ilk kez Beethoven'in ölümünden tam 115 yıl sonra, 18 Nisan 1942 Cumartesi günü, Cebeci'deki Devlet Konservatuvarı Salonu'nda Ankaralılara dinletildi. Dr. Ernst Praetorius'un yönetiminde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (Riyaset-i Cumhur Filarmoni Orkestrası), Devlet Konservatuvarı korusu ve solistleri (soprano Rabia Erler, alto Saadet İkesus, tenor Aydın Gün, bariton Nurullah Şevket Taşkıran) tarafından seslendirildi. Bu tarihi seslendirmeden sonra eser, 1941 Mayıs'ında Dr.Hermann Scherchen ve 1952 yılında Hasan Ferid Alnar yeniden çalıştırıp müzikseverlere sundular.

Prof. Gotthold Ephraim Lessing yönetiminde 1964'te dördüncü ve 1970'te beşinci defa hazırlanıp seslendirilen eser, esrarlı bir

bekleyiş havası içinde başlar. Boş beşlilerin tınlayışıyla, ana-temanın sanki çevreyi yokluyormuşçasına parçalar halinde işitilmesiyle yaratılan bu hava arasından çok geçmeden ana tema bütün görkemiyle ortaya çıkar. Bir yan tema ile bir ikinci tema da işitildikten sonra bütün bu malzeme işlenerek dev boyutlu bir bölüm yaratılmış olur.

9.

Senfoni soprano, alto, tenor ve bastan oluşan dört solist, karışık koro ve piccolo flüt, iki flüt, iki obua, iki klarinet, iki fagot, kontrfagot, dört korno, üç trompet, üç trombon, timpani, üçgen, büyük davul, ziller ve yaylı çalgılar için bestelenmiştir.

1. Bölümü, pek çabuk olmayan, biraz da görkemli (Allegro ma non troppo, un poco maestoso) tempoda, 2/4'lük ölçüde, çok hafif sesle ve gizemli bir havada girer; bunu viyolonsel, iki keman ve korno tamamlanmamış bir akorla sağlar. Sonra birinci kemanların katkısıyla, ana temanın önce parçalar şeklinde duyurulmasını büyük bir kreşendo ile 16. mezürde ana tema izler. Fikirden fikire, yan temalarla gelişen bölümde yine o eski, sisli, gizemli havaya dönülür. İkinci tema ise Si bemol Majör tonda, ilkinin karşıtı bir anlatımdadır. Klarinet ve flütün ön plana

geçtiği bu temadan sonra savaşı bir motif belirir. Bunu izleyen aydınlık hava ise aldaticıdır. 38 mezür süren davul gürültüleri arasında birinci tema yine görkemle yükselir. Coda'da ise korno gergin havayı yumuşatmak isterse de, başarısız kalır. Marş benzeri hüznü bir ezgi de yakınır gibi belirir. Tüm bunlar yarasızdır. Ana tema yine dik kafalı belirir; dramatik savaşı sonuçsuz bırakan bir güçle bölümü sona erdirir.

2. Bölüm, dokuz mezür sonra kıvrak teması duyulan çok canlı (Molto vivace) tempoda, 3/4'lük ölçüde tipik bir scherzo'dur. Beethoven, bu bölümü scherzo olarak adlandırmamış, ancak tüm senfonilerinin ağır bölümleri ağır tempoda olduğu halde, bu senfonisinde bu hızlı tempoyu görkemli birinci bölümden sonra kullanmıştır. Bu canlı tema daha sonra, hafif ve sinirli bir fugato şeklinde gelişir. Canlı ve gürültülü sıçrayışlı ikinci temadan sonraki orta bölme ise basit bir dans, pastoral havada yine adı belirtilmeyen bir trio bölmesi olarak üflemeli çalgılar tarafından desteklenir. Duygulu bir temanın oluşturduğu güzel karşıtlıktan sonra yine scherzo belirir ve bölümü – arada çok kısa, basit dansı da duyurduktan sonra – dinlenmeden sona götürür.

3. Bölümde çok ağır ve duygulu (Adagio Molto e cantabile) tempoda ve 4/4'lük ölçüde bambaşka bir hava oluşur. Huzur dolu, barışçı havayı kemanlar dile getirir. Beethoven'ın yazdığı en saf, soylu ve duygulu sayfaları oluşturan bölmeye üflemeli çalgılar da – yaylıların zarif pizzicato süslemeleriyle – katılır. Yaylı çalgılar bitince, orta hızdaki (Andante moderato) bölme, ritim (3/4) ve tonalite değişikliğiyle ikinci temayı duyurur. Bu tema da barışçı havayı bozmadık ve her iki tema, türlü varyasyonlarla bölümü bitirir.

4. Bölüm çok hızlı (Presto) tempoda, 3/4'lük ölçüde vahşi disonanslarla (kakışım; aynı andan duyulan birden fazla sesin uyumsuz tınlaması) başlar. Gerilimli bir havada, önceki üç bölümün temaları sırayla anımsatılır. Buna, sanki karşı koyarmış gibi davranan bas yaylıların katkısı sona erince yine bas yaylılar ana temayı, neşe ezgisini duyurur; buna diğer çalgılar da katılır. Tüm orkestra ana temayı ilan eder. Girişteki disonanslar yeniden duyulunca, solist bariton "Ey dostlar, bu seslerle değil! Daha hoş gidecekleri ve daha neşelileri söyleyelim!" diye girdikten sonra Schiller'in Neşeye Övgü'sünü duyurur. Ona koro ve diğer solistler de katılır. "Und der Cherub steht vor Gott" (Ve meleke yükselir Tanrı'ya) cümlesinden sonra bir Türk marşı stilinde, alla Marcia tempoda, neşe teması üzerine orkestra çeşitlemeleri oluşur. Beethoven, "Freudig, wie ein Held zum Siegen" (Neşeyle, zafere bir kahraman gibi) cümlesiyle biten erkek korusu eşliğinde tenor solusunda bu anlamı Türk müziğiyle vermek istemiştir. Orkestranın ara müziğinden sonra tüm koro neşeye övgüyü baştan, asıl biçimiyle tekrarlar. Görkemle ağırlaşan (Andante maestoso) bölmede yeni bir tema belirir: Neşe yerini, saygılı bir tavırla öğüde bırakır: "Seid umschlungen, Millionen" (Kucaklaşın ey milyonlar!) Kısa bir orkestra

geçişle dinsel bir hava kazanan “Ihr stürzt nieder, Millionen” (Yere kapanıyor musunuz milyonlar?) cümlesiyle başlayan bölmenin “Über Sternen muss er wohnen” (Yıldızların üstünde yaşamalı O) dizelerinde koro mistik bir anlam yansıtır. Bunu izleyen canlı ve enerjik (Allegro energico) bölme “Freude, schöner Götterfunken” (Neşe, Tanrıların güzel kıvılcımı) ile “Seid umschlungen, Millionen” (Kucaklaşın ey milyonlar!) ilahi bir çifte füg oluşturur. Final Allegro’sunda ise bir neşe tufanı içinde tüm orkestra, solistler ve koro birleşir ve fırtına hızında (Prestissimo) finale ulaşılır.

(Süre 70’)

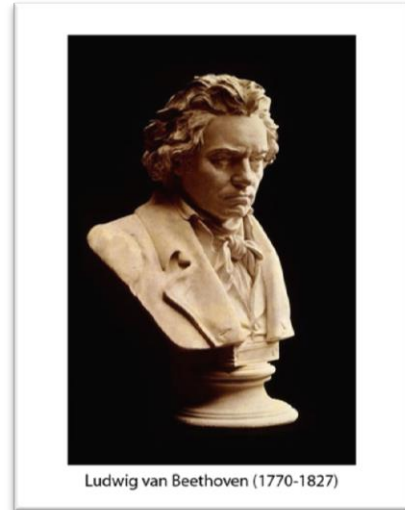
Ne tuhaftır ki Nazi Partisi Üyesi Kondüktör Herbert Von Karajan’ın düzenlemesiyle Avrupa Birliği’nin meşhur “barışı ve kardeşliği anlatan” Marşı olarak kullanılan bir eserdir.

“Kardeş olun ey insanlar, bunu ister Tanrımız” olarak bildiğimiz şiir, Alman yazar Friedrich Von Schiller’e ait.

Bir diğer güzel nokta da 9.Senfoninin sonunda çalınan zillerin ve vurmalarının, Türk askeri bandosundan alınmasıdır. Dünyanın her köşesinde milyonlarca kulak tarafından tarih boyunca dinlenilmeye devam edecektir.

Belirsiz bir başlangıçtan, geleneksel kalıpları aşan bir finale ilerleyen Dokuzuncu Senfoni’nin literatürdeki en zengin ve kıskırtıcı eser olduğu

söylenbilir. Esere ilişkin dallanıp budaklanmalar, kısmen daha önceki bölümlerin temalarının geçit töreniyle başlayan, ama hemen sonra bunların, (hem de bir senfonide) herkesin mırıldanabileceği, hatırdaki kalıcı basit bir melodi uğruna reddedilişiyle biten final bölümünün farklı yorumlarından kaynaklanır. Bu, Wagner’in müzik piyesinin gelişimini tarihsel bir kaçınılmazlık olarak görmesine yol açıyorsa da, kendi yazdığı Birinci Senfoni’de Beethoven’in melodisini yalnızca enstrümantal bağlam için dillere destan bir şekilde uyarlayan Brahms tarafından pek onaylanmayan bir gelişmeydi. Dokuzuncu Senfoni’nin yapısı ve anlamı halen tartışılmaktadır. Bunun nedeni, bulunan açıklamaların yetersiz ve uçucu olması değil, eserin vizyonu ve Beethoven’in ebedi ilgi çekiciliği ile tazeliğinin, Dokuzuncu Senfoni’yi Batı müzik kültürünün kalp atışı haline getirmesidir. Bu nedenle bu konudaki tartışmalar her zaman ilk günkü hararetini koruyacaktır.

Kazım ÇAPACI

(Bas solo)

Freude, nicht diese Töne!
Sondern lasst uns angenehmere
Anstimmen, und freudenvollere.

(Bas solo ve Koro)

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,

Wir betreten feuer-trunken,
Himmliche, dein Heiligtum!
Deine Zauber binden wieder,
Was die Mode streng geteilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

(Dörtlü ve Koro)

Wem der Große Wurf gelungen,
Eines Freundes Freund zu sein,
Wer ein holdes Weib errungen.

Mische seinen Jubel ein!
Ja, wer auch nur eine Seele
Sein nennt auf dem Erdenrund!
Und we's nie gekonnt, der stehle
Weinend sich aus diesem Bund!

Freude trinken alle Wesen
An der Brüsten der Natur;
Alle Guten, alle Bösen
Folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben.
Einen Freund, geprüft im Tod;
Wollust ward dem Wurm gegeben
Und der Cherub steht vor Gott.

(Tenor solo ve Koro)

Frof, wie seine Sonnen fliegen
Durch des Himmels prächtigen Plan
Laufet, Brüder, eure Bahn
Freudig, wie ein Held zum Siegen.

(Koro)

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuer-trunken,
Himmliche, dein Heiligtum!
Deine Zauber binden wieder,
Was die Mode streng geteilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.
Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuss der ganzen Welt!
Brüder, über'm Sternenzelt
Muss ein lieber Vater wohnen.
Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such'ihn über'm Sternenzelt!
Über Sternen muss er wohnen.

(Bas solo)

Ey dostlar, bu seslerle değil!
Daha hoş gidecekleri,
Ve daha neşelileri söyleyelim.

(Bas solo ve Koro)

Neşe, Tanrıların güzel kıvılcımı,
Ey Elizyum kızı,

Giriyoruz coşkuyla,
Senin ilahi, kutsal mabedine!
Senin büyüyle birleşir,
Geleceğin acımasızca ayırdığı;
Tüm insanlar kardeş olur,
Yumuşak kanadının altında.

(Dörtlü ve Koro)

Kim başarırsa,
Bir dostun dostu olmayı,
Kim bulmuşsa kutsal bir eş,

Katılsın sevincimize!
Ya da tek bir kalp bile bulduysa,
Onundur bu mutlu dünya!
Kim başaramazsa bunu
Ağlayarak ayrılışın aramızdan!

Neşe emer tüm varlıklar
Doğanın göğsünden;
Tüm iyiler, tüm kötüler
Gider onun çiçekli yolundan.
Öpüş ve şarabı bize o verir,
Ölümlü denediği bir dostu da;
Şehvet verilmişti solucana
Ve melekse yükselir Tanrıya.

(Tenor solo ve Koro)

Şen, nasıl uçuyorsa onun güneşleri
Tantanalı gökyüzünde
Koşun, kardeşler, yolunuzda siz de
Neşeyle, zafere bir kahraman gibi.

(Koro)

Neşe, Tanrıların güzel kıvılcımı,
Ey Elizyum kızı,
Giriyoruz coşkuyla,
Senin ilahi, kutsal mabedine!
Senin büyüyle birleşir,
Geleceğin acımasızca ayırdığı;
Tüm insanlar kardeş olur,
Yumuşak kanadının altında.
Kucaklaşın ey milyonlar!
Bu öpüş tüm dünyanınıdır!
Kardeşler, yıldızlı gökyüzünde
Bir sevgili Baba olmalı.
Yere kapanıyor musunuz, milyonlar?
Yaradanı sezdin mi dünya?
Onu yıldızlı gökyüzünde ara!
Yıldızların üstünde yaşamalı O.

